

РЕЦЕНЗИЯ

на представените трудове за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „ДОЦЕНТ” в професионалното направление 3.3 „Политически науки”, Международно право и международни отношения (Теория на международните отношения), обявен от ВСУ „Черноризец Храбър” в ДВ. бр. 103 от 23.12.2011 г.

Рецензент: проф. д-р Милан Миланов

Кандидат: гл. ас. д-р Ралица Жекова Жекова

,

I. Кратки биографични данни за кандидата

Главен асистент д-р Ралица Жекова е единствен кандидат по обявения от ВСУ „Черноризец Храбър” конкурс за академичната длъжност „доцент”. Тя има образователна степен „магистър” по Политология (1997 г.) от Философския факултет на СУ „Св. Климент Охридски” - София. От 15.04.2006 г. е доктор по политология в научната специалност 05.11.02 Политология и главен асистент в Катедра „Международна икономика и политика” във Варненски свободен университет. Дисертационният ѝ труд е на тема „Сецесията като средство за разрешаване на етнически конфликти (казусите Кипър и Еритрея)”. От януари 2008 г. е функционален секретар по проектно управление и финансиране към ВСУ. От 1999 г. сътрудничи по различни проекти на Черноморската мрежа на неправителствените организации (НПО), Варна. Има няколко специализации в чужбина: Австрия, Унгария, Полша и Норвегия. Владее английски, руски и немски езици.

II. Характеристика на научната и научно-изследователската продукция на гл. ас. д-р Ралица Жекова

Научната и научно-изследователската продукция на кандидата Ралица Жекова свидетелства за наличието на задълбочени интереси в сферата на международното право и международните отношения, както и за уменията да третира компетентно и аргументирано изследваната материя. Това е особено видно от представените за рецензиране трудове. Всички те са резултат от самостоятелна работа в специфична и характерна за интересите на кандидата област.

Научната продукция обхваща 8 (осем заглавия). Сред тях убедително се откроява монографичният **хабилитационен труд „Етносьт**

между сецесията и федерализма”, Варна , 2012 г. в обем 160 страници. Освен него предмет на научна оценка са 1(една) студия и 5 (пет) статии в научни списания и сборници от научни конференции. Заявено е и учебно помагало „Теория на международните отношения”, Варна, 2012 г., в съавторство с проф. Нина Дюлгерова.

Представените за рецензиране трудове са издадени след получаване на научната и образователна степен “доктор” (2006 г.) и са посветени на актуални проблеми в областта на политическите науки и по-конкретно в международните отношения и конфликтологията. Разгледани са политическите, дипломатическите, икономическите и правните аспекти на международните отношения и политика в контекста на конкретната тематика. Посочените трудове са непосредствено свързани с научната специалност и тематичната област на конкурса, поради което се приемат за рецензиране.

В конкурса за академичната длъжност „доцент” Р. Жекова участва с монографичния хабилитационен труд „Етносът между сецесията и федерализма”, който сумира и увенчава няколкогодишните ѝ изследвания в областта на една специфична сфера на международните отношения, но не само като обикновено продължение на досегашните ѝ усилия в тази насока, а като творческо и качествено ново надграждане на нейните научно-изследователски търсения. От съществено значение е фактът, че в това изследване за първи път в България се анализира и поставя акцент върху две от основните средства за управление на конфликти – сецесията и федерализма.

Монографията се състои от увод, три глави, заключение, библиография и е в обем от 160 страници.

В **Глава първа** се разглеждат и анализират теоретичните постановки и водещите се на тяхна основа дебати за етническата принадлежност, етническите конфликти, сецесията и федерализма, като целта е да се намери съответна рамка за разполагане на четирите казуса. Смисълът на избора от кандидата подход е да се открие теоретическата и практическата еволюция на съдържанието на понятията “сецесия” и „федерализъм”, което да позволи установяването на геополитическите параметри на тяхното прилагане. Основният акцент пада върху анализа на сецесията и федерализма като средства за управление на етнически конфликти.

В **Глава втора** Р. Жекова се спира на два казуса на сецесия от съвременната история, които конкретно и задълбочено анализира. Това са: първо, **казусът с Кипър**, разделен насилствено през 1974 г., за който са

характерни устойчивият конфликт между общностите на кипърските гърци и кипърските турци и последвалата инвазия на турската армия и второ, **казусът с Еритрея**, която успява да постигне споразумение с правителството на Етиопия след три десетилетия партизанска война и да получи независимост чрез демократично проведения референдум през 1993 г. Тези два казуса са разгледани през призмата на критериите за целесъобразност и ефективност на сецесията, като акцентът на изследването е поставен върху прекратяване на насилието, наличие на отделна етническа идентичност, социално-икономическа жизнеспособност и запазване на международния ред.

В **Глава трета** дисертантката разработва аналитично два други казуса, а именно, **казусите Босна и Нигерия** като две нови мултинационални федерации. Тя очертава присъщите им концептуални и организационни принципи, което ѝ дава възможност да направи релевантни изводи относно тяхната жизнеспособност. Проследява се историческото развитие на федералната идея в конкретния контекст, основните характеристики на двете федерации и някои фактори, които предопределят основния проблем пред тези федерации, а именно асиметрията.

В **Глава четвърта** се анализират моделите за управление на етнически и регионални конфликти, като чрез тях се разкрива както спецификата на различните етноси, така и особеностите на различните региони. Тези модели са разгледани не самоцелно, а като средства, улесняващи намирането на решения в условията на изключително подвижни геополитически мотивации.

В **Заклучението** са обобщени основните изводи, които произтичат от направения в изложението анализ. Те са свързани с обобщения за използването на сецесията и федерализма при управление на етнически конфликти, като се извеждат някои препоръки.

Освен хабилитационния монографичен труд „Етносът между сецесията и федерализма” **Р. Жекова представя и следните публикации:**

- **Студията** „Администрацията в услуга на гражданите” (2009 г.). е осъществена по думите на авторката, в условията на черноморската мрежа на неправителствените организации в рамките на проект за ефективен граждански контрол върху работата на властите и има ясно изразена практическа насоченост.

- **Учебното помагало** „Теория на международните отношения” е написано в съавторство с проф. Нина Дюлгерова, като дисертантката е автор на теми 3, 5, 7, 9 и 10. Този труд, наречен скромно „помагало” представя една учебна дисциплина от пределно важно значение както и предимно за студентите, така и за преподавателското тяло и за всички представители на широката публика, проявяващи интерес към

международната проблематика. В този смисъл изданието е много полезно и дисертантката Р. Жекова несъмнено е дала своя принос за неговата успешна реализация и предназначение.

- Останалите 5 (пет) публикации са предимно **доклади, включени в сборници от научни конференции или в институционални издания - 4 (четири) на брой и 1 (една) статия, поместена в сп. „Международни отношения“**. Това са: „Глобализацията, държавата и бъдещето на демокрацията”, „Кипърският проблем и Европейският съюз”, „Кипърският проблем и ООН”, „Федерализмът като средство за разрешаване на етнически конфликти”, „Нива на анализ на причините за етническите конфликти”. Както темите, така и съдържанието на посочените публикации, свидетелстват за задълбоченото познаване и трайния интерес на авторката към актуалната международна проблематика.

Отраден е фактът, че дисертантката Р. Жекова използва редица **разнообразни методи**, подходи и похвати при разработката на своя дисертационен труд: исторически, хронологически, сравнителен, аналитико-систематизиращ, индуктивен, дедуктивен, емпирично-приложен.

Стилът и езикът на работата са издържани на съответното академично равнище и същевременно са ясни, разбираеми, достъпни. Библиографията свидетелства за широка гама на източници, макар и предимно на английски език. Понятийният апарат е използван и отразен по подходящ, убедителен начин.

III. Научно-приложна и преподавателска дейност

Резултатите от научните изследвания на Р. Жекова намират приложение в нейната **педагогическо-преподавателска дейност** и са достъпни не само за утвърдени специалисти, но и за студенти, а също и за широката читателска публика. Те притежават необходимите качества, които ги правят подходящи за популяризиране и оползотворяване както у нас, така и в чужбина. Тези резултати намират израз освен във вече рецензираните публикации (а сигурно и в бъдещи), така също и в лекционните курсове и учебните материали при обучението на студенти от Факултет „Международна икономика и политика” на ВСУ „Черноризец Храбър”, където Ралица Жекова води курсове по следните учебни дисциплини:

1. Теория на международните отношения – 45 ч., специалност „Международни отношения”, ОКС „бакалавър”.

2. Сравнителен анализ на теориите за международните отношения и външната политика - 30 ч., специалност „Международни отношения”, ОКС „бакалавър”.

3. Регионални отношения и конфликти - 30 ч., специалност „Международни отношения”, ОКС „бакалавър”.

4. Външна политика на САЩ - 30 ч., специалност „Международни отношения”, ОКС „бакалавър”.

Резултатите, както беше отбелязано, са приложими в бъдеще при обучението на студенти и в други висши училища в България и в чужбина. Научните изследвания на Ралица Жекова могат да бъдат част и от литературата, използвана от политици, международници, дейци на неправителствени организации и научни работници за тяхната квалификация и практика, свързана с управлението на етнически конфликти.

Всички представени за рецензиране трудове са резултат от самостоятелна работа в специфична и характерна за интересите на кандидата област.

Ралица Жекова работи и по голям брой **изследователски проекти**, свързани с нейните професионални интереси, като някои от по-значимите са:

- проект „ Черноморска научна мрежа (Black Sea SCENE)” по Шеста рамкова програма на ЕС за изследвания, технологично развитие и демонстрации;
- проект „ Повишаване капацитета на НПО и местни власти от Североизточна България в областта на застъпничеството и лобирането по екологични и земеделски въпроси по програма ФАР „Развитие на гражданското общество”;
- проект „Регионален подход към Шеста рамкова програма на ЕС. Мрежа от лица за контакти в големите страни-членки и страните кандидатки (REGinNET)” по Шеста рамкова програма на ЕС за изследвания, технологично развитие и демонстрации;
- проект „Инициатива за ефективен граждански контрол върху работата на властите: практически аспекти на прозрачността, отчетността и ефикасното им функциониране” по Фонд „България“, съвместна инициатива на Агенцията на САЩ за международно развитие (USAID) и Германския фонд „Маршал“ на САЩ (GMF);
- проект "Развитие на капацитета на неправителствения сектор за ефективно партньорство с местната администрация" по оперативна програма "Административен капацитет" и др.

Това ѝ дава възможност не само да разширява своите професионални контакти и знания, но и да популяризира своите идеи в областта на международните отношения.

Кандидатът за научното звание/академичната длъжност „доцент” Р. Жекова се отличава със своята упоритост, последователност и желание да задълбочи познанията си както в професионалната, така и в административната област. Тя е сред онези асистенти, доктори по политология, които умело съчетават научните, преподавателските и административните умения, изградени по време на нейното професионално развитие във ВСУ „Черноризец Храбър”.

IV. Основни приносни моменти в научно-изследователската и научно-приложната дейност

В тематично отношение трудовете са ориентирани към съответните **проблемно-тематични области на изследване:**

- проследяване и **теоретичен анализ** на основни теми в международните отношения – основни субекти, основни направления, международна сигурност и конфликти, икономико-технологично развитие на МО (статии № 1, 4, 5, учебно помагало);
- **практико-приложен, емпиричен анализ** на казуси, свързани с разглежданите теоретични проблеми (статии № 2, 3, 4).

В **първата проблемно-тематична област** от публикации Р. Жекова анализира актуалната проблематика в съвременните международни отношения, като я разглежда преди всичко от гледна точка на съществуващите предизвикателства. Приносният момент в изследването на тези проблеми е свързан с формулирането на основни модели за управление на конфликти. Чрез него се предлагат решения не само на проблемите, свързани с етническите противопоставяния, но се отчита и геополитическата специфика на заобикалящата среда. Този модел позволява да се преодоляват предизвикателствата, възникващи от сложните и противоречиви процеси в международната система.

Изследванията във **втората проблемно-тематична област** са естествено продължение на теоретичния анализ, но вече съобразени и онагледени чрез съответните казуси. Посредством добре направен анализ в двете разработки, отнасящи се до ЕС и ООН като участници в кипърския конфликт, Р. Жекова внася своя принос, доказвайки тезата, че международните актьори имат своята значима роля при управлението на етнически конфликти.

От съществено значение за оценката на научната продукция на кандидата е фактът, че както хабилитационният труд, така и статиите, вкл. и съвместното с проф. Н. Дюлгерова учебно помагало, са едни от първите изследвания в България, които анализират средствата за управление на конфликти, като ги поставят на широка теоретична и емпирична основа. В тях са заложени и сериозни приноси в анализа на някои от средствата за управление на конфликти, като се набляга преди всичко върху научно-практическия аспект. Направеният анализ би могъл да е от полза за действащите политици и изследователи.

Като съществен приносен момент може да се счита сравнителният анализ на казусите Нигерия и Босна и Херцеговина, който детайлизира и формулира условията за съществуването на мултинационалните федерации по принцип.

В същия ред на мисли друг съществен приносен момент представлява сравнителният анализ на двата крайни и типични казуса на сецесия – Кипър и Еритрея, който определя формата и очертава границите на парадигмата на „сецесията”. В този смисъл впечатлява позитивният прагматизъм на предложението сецесията да се използва като средство за разрешаване на етнически конфликти, но само ако изпълнява посочените от автора условия за ефективност и целесъобразност.(с.107)

IV. Критични бележки и препоръки по представените за рецензиране трудове.

Към научните постижения на кандидата могат да бъдат отправени известни **бележки, имащи по-скоро характер на препоръки** за бъдещи изследвания.

В научната си продукция кандидатът е отделил много място и показва задълбочени знания в областта на две от средствата за управление на конфликти. В бъдещите си изследвания добре би било да отдели повече време за **изследване и на другите съществуващи и ефективни средства за управление на конфликти като консоционализма и асимилацията**, защото тези въпроси ще продължат да бъдат актуални и да определят необходимостта от мобилност и адекватна реакция на изследователите и политиците, чиято цел е ориентирана към осигуряването на стабилност на международния ред.

В бъдещите си изследвания е **добре кандидатът да разшири своите проучвания и в други казуси** от различни региони, което ще позволи

изграждането на още по-адекватен модел на действие в различни геополитически среди.

Библиографията, която сполучливо обслужва и допълва труда, би могла да бъде разнообразна и обогатена с източници и от други школи и езици още повече, че авторката посочва, че владее няколко чужди езици.

Би било полезно с оглед на по-удобното четене и ползване, без да е императивно задължително, трудът да се придружава от списък на често използваните съкращения и именен и предметен показалец. Разбира се всички тези бележки и препоръки са пожелателни и в никакъв случай не намаляват високата стойност на труда.

В този ред на мисли би могло да се препоръча издаването на труда, разширен, допълнен и обогатен и с други казуси, което би го превърнало в едно не само интересно, но и полезно специализирано четиво.

V. Заключение

Кандидатът гл. ас. д-р Ралица Жекова Жекова, преподавател във ВСУ „Черноризец Храбър”, притежава необходимата квалификация, трудова и професионална компетентност и лични качества и отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за неговото приложение за успешна работа като доцент по посочената научна специалност.

На основание на изтъкнатите в рецензията факти смятам, че представените за оценка трудове на кандидата съответстват напълно на темата на обявения конкурс за „доцент” по „Политически науки”, Международно право и международни отношения (Теория на МО) за нуждите на ВСУ „Черноризец Храбър”.

Имайки предвид гореизложеното и базирайки своите изводи и заключения на анализа на представената от документация, свидетелстваща както за научно-изследователската, така и за преподавателската и практико-приложната дейност на кандидата, **убедено подкрепям и предлагам на уважаемите членове на научното жури да присъдят на гл. ас. д-р Ралица Жекова Жекова академичната длъжност „доцент” по научната специалност „Политически науки”, Международно право и международни отношения (Теория на МО).**

31.03.2012 г.
гр. София

РЕЦЕНЗЕНТ:
проф. д-р Милан Миланов)

